

SZÁNTÓ T. GÁBOR

JÖJJ ÉS LÁSD!

regényrészlet

Reb Slojme napok óta nem vette fel a telefont. Ilyenkor, amikor nem válaszolt az üzenetekre, és nem adott egyéb életjelet sem, nem volt mit tenni, át kellett mennem hozzá, és nyomni a kapucsengőt, hátha nem bírja tovább a fülsiketítő vijjogást, és kinyitja.

Néha ez sem segített.

Akkor a házmestert kellett kihívni a kapuhoz, aztán a lakásajtónál szobrozni, csengetni, dörömbölni, vagy bekiabálni, hátha felismeri a hangom, és hajlandó beengedni.

Most is így történt. Kopogtattam, szólongattam.

– Reb Slojme, én vagyok az, Miklós. Nyissa ki az ajtót, legyen szíves!

Nem voltam benne biztos, hogy hallja, ezért hangosabban kellett beszélnem. Kínos volt, a szomszédok is hallhatták. Egyszerre elvesztettem a türelmem. Dörömbölni kezdtem.

– Nyissa már ki, csak tudni akarom, nincs-e szüksége segítségre.

Semmi válasz. Eszembe jutott valami.

– Nem akarom, hogy az egész ház hallja, miről beszélünk.

Ez hatott. Motozást hallottam odabentről. Tudtam, hogy tart a szomszédoktól: hogy kihallgatják; hogy visszaélnek azzal, amit tudnak róla; hogy bemennek hozzá, és kifosztják.

– Mit akar? – hallottam tompán az ajtó mögül. – Ne kiabáljon itt!

A fülem az ajtóra kellett volna tapasztanom, hogy jól halljam, de a vastag vasrácsból nem értem hozzá.

– Nem kiabálnék, ha beengedne.

– Nincs kedvem látogatót fogadni. Menjen most el, majd beszélünk.

– Nem tartom fel sokáig.

– Maguk idejönnek, amikor maguknak tetszik, és verik az ajtóm.

Akkor bezzeg nem jöttek, amikor nekem lett volna szükségem magukra.

– Mikor nem jöttünk?

– Amikor még eszemnél voltam, és csinálhatott volna velem tapeket. Hogy mondják magyarul? Interjút, magnóval. Vagy amikor az irataimat kellett volna rendezni. Most jön, amikor már össze vagyok zavarodva. Akkor nem jött, amikor még mesélhettem volna magának. Most már nem akarok. Elkésett.

– Én se akarok semmit, csak beszélgetni kicsit magával. Nekem is megvan a magam baja. – Gondoltam, segít, ha úgy érzi, rászorulóval áll szemben.

Kulcsokkal babrált. Percekbe telt, míg megtalálta a megfelelőt, s kinyitotta a három zárat, majd a vasrácsot.

Csikos fürdőköpeny, pizsama, borostás, nyüzött arc tűnt fel az ajtóban. Még fekete kapedlije se volt a fején. Rosszul nézett ki. Hetek óta nem járhatott az utcán, s az volt a benyomásom, hogy azóta nem is szellőztetett.

Szó nélkül állt, lehajtott fejjel mészálva. Mint aki megmutatja magát, magyarázatképpen, miért nem enged be, és azt várja, hogy magamtól menjek el. Mert a vasrácsot kihajthattam, de a félig nyitott ajtón már nem jutottam túl. Elállta az utat.

Ahogy az utcáról is látni lehetett hetek óta, a szobában le van húzva a redőny. Csak a hallban égnek a takarékos izzók. Talán azok is hetek óta. Éjszakára se oltotta le a lámpát, sőt akkor se, ha régebben eljött velem sétálni. Az ágya is hetek óta bevetetlen. Héber és jiddis könyvek az asztalon, kupacokban. Megannyi memorbuch, valaha volt közösségekről. Akár egy életfogytiglanra vagy halálra ítelt a cellájában. Csakhogy ő magára mérte ki a büntetést.

– Nem mehetnék beljebb? Segítenék kiszellőztetni.

Nem válaszolt. Felbátorodtam.

– Jöjjön le velem legalább egy negyedóra. Tél volt, amikor legutóbb itt jártam. Azóta kitavaszkodott.

– Hagyjon nekem békét. Nem akarok már sehova menni, csak az őseimhez. Ott akarok lenni, ahol ők.

– Ne mondjon ilyet!

– Azt mondok, amit akarok.

– És hogy fér ez meg az ősei, meg a maga hitével?

– Maga akar engem tanítani, hogy mi fér meg a hittel? – pillantott rám szemüvege fölött.

– Reb Slojme, miért nem szedi be a gyógyszereit?

– Ne szóljon bele a dolgaimba! – reccsent rám.

– Bocsánat.

– Tudja maga, mi a különbség a kétféle istenszolgálat között? – kérdezte váratlanul.

– Micsoda?

– Az Istent lehet szolgálni mi jire, és mi ahave: félelemből és szeretetből. De én már nem félem az Istent, velem már nem tehet olyat, amitől félnem kellene, legfeljebb az életemet veheti el, ami nem ér semmit. Készen állok rá. Megváltás lenne nekem, mert ez már nem élet. De én szeretem az Istent – emelte fel a fejét, és fekete keretes szemüvege mögött homályos volt a tekintete. – Nem tudom, miért teszi ezt velem, de nem tud már olyat tenni, hogy én ne szeressem. Habár félni már nem félek tőle.

– Értem – bólintottam.
– Dehogyan érti. Mit ért maga ebből? Tudja maga, mi az istenfélelem?
– Szorongás, hogy büntetést kapunk, ha nem teljesítünk egy parancsolatot.

– És az istenszeretet?
– „Szeresd az Örökkévalót a te egész szíveddel“. Ahogy az imában olvassuk.

– „Egész szíveddel és egész lelkeddel“. Tud maga az egész szívével és az egész lelkével szeretni?

– Én idejöttem, hogy meglátogassam, hogy megnézzem, hogy van, maga meg...

– Tudja maga, mit jelent az egész szívével és az egész lelkével szeretni? – emelte fel a hangját.

Nem tudtam válaszolni. Bármit mondom, nem felel meg neki.

– Szeresd az Örökkévalót! Ez azt jelenti: nemcsak érezni a szeretetet, hanem szeretetből betartani a parancsolatokat. Például segíteni másokon. Nem csak akkor jönni, amikor szükség van a másokra. Aki csak félelemből, tiszteletből tart be valamit, az, ha teheti, kibújik a kötelezettség alól, mert nem belülről jön az elhatározása. Egész szívével szeretni azt jelenti: a jó és a rossz ösztöneivel egyaránt. A magasról szellemiekre való hajlandósággal és a fizikai vággyal is. Még az ösztöneit is Isten szolgálatába állítva. Érti? Gyereksinálással, bizony. Miért nem nősz meg? Miért nem csinál gyerekeket?

Hangosan beszélt. Önkéntelenül hátrapillantottam a lépcsőházba, nem hallja-e valaki a beszélgetésünket.

– Tudja, nekem hány rokonom van ma Izraelben? – folytatta. – Több mint ezer. Egy tucatnyian lehettek csak Auschwitz után. De elmentek oda, és családot alapítottak mind. Tíz gyereket csináltak, meg tizenkettőt.

Nem akartam emlékeztetni: neki csak egy gyereke volt. Az járt a fejemben, tényleg azért jöttem-e, hogy segítek neki, vagy inkább azért, mert én szorultam rá a segítségre. Hideg volt a lépcsőházban, napsütéshez voltam öltözve. Fáztam. Nem engedett beljebb.

– Egész szíveddel és egész lelkeddel. Egész lelkével szeretni azt jelenti: életével és halálával. Még akkor is, ha elveszi az életét. Kész van maga erre? Mert én kész vagyok rá minden pillanatban. Készülök rá, és várom a halált. És minden erőddel, ez azt jelenti: minden vagyonával. Másként mondva: mindazzal a jóval vagy szenvedéssel, amit kímér az emberre a Teremtő. – Itt elhallgatott. Nagyot sóhajtott. – Na, kapiskálja már? Képes maga erre? – Nem várt választ, folytatta. – Nekem megölték a lágerben az apám, az anyám és a nővérem. Két évet fekvőttem a tüdőkörházban. Vesebajos lettem, és mániás-depressziós. Pelenkáznom kell magam, és most már rosszul is látok. Kímélnem kellene a szemem, hogy kitarson a legvégéig. A lányom... A lányom... Mondtam már magának? Meghalt. A feleségem pedig

elhagyott. Vándorzsídó lettem, sehol nem volt nyugtom. És mégis, bármi történt, bárhogy alakult is az életem, soha nem hagytam el teljesen a Tórát. Ha eltávolodtam is, mindig visszatértem. Ha nem is éltem úgy, mindig tanultam és tanítottam, és segítettem a rászorulóknak. Kol min-hásámájim, huc jirát sámájim. Minden az égből jön, kivéve az istenfélelem. Ha nem félem is, mert nincs már elég hitem, én szeretem az Istent. Érti ezt?

Tudtam, ha gyorsan bólintok, megkapom, hogy nem érthetek ebből semmit, úgyhogy lassan bólintottam.

– Miért nem veszi be legalább a depresszió-gyógyszereit?

– Kértem már, ugye, hogy ne szóljon bele a dolgaimba. Gondolja azt, hogy így büntetem magam! Legalábbis a pszichiátereim szerint. Mert mindezt túléltem.

– El kéne mennie újra orvoshoz. Akarja, hogy keressek valakit? – vetettem közbe, érezve, hogy egy pillanatra meginog. De mintha nem is hallotta volna.

– Na, most már eleget beszéltem – mondta, és ebből értenem kellett: belőlem van elege. – Láta, hogy élek, megvagyok, nincs szükségem segítségre. Nyugodtan hazamehet. Most nincs kedvem beszélgetni. Korábban kellett volna jönniük, magának is, meg a barátainak is.

Kissé beljebb hajtotta az ajtót, hátra kellett lépnem, át a küszöbön, ki a lépcsőházba.

– Ha szüksége van valamire, szóljon – mondtam. Nem tudtam igazán haragudni a kioktatásért. Végül is tanulni jártam hozzá.

– Megnyugodhat a lelkiismerete. Feljött, megtette, amit lehet, és nem is kellett megerőltetnie magát. Szerencséje van. Ezúttal olcsón megúsza! – kajánkodott.

– Látom, jobban van – feleltem gúnyosan, és elindultam lefelé.

Nem köszönt, és nem is csukta be az ajtót. Gyakran búcsúztatott így, szórakozottan nézve, ahogy megyek le a lépcsőn. Mint aki ellenőrizni akarja, valóban távozom-e. A lépcsőfordulóban jártam már, amikor utánam szólt:

– Miklós, hall engem? Legyen egy kis humora. Az is kell az élethez.

Részlet a szerző Édeshármás című regényéből, mely az Ünnepi Könyvhétre jelenik meg a L'Harmattan Kiadó gondozásában.